

alacsony a fiatalok részvétele a különböző tanári szervezetek munkájában, mind a szakmai egyesületeket, mind a tanári szakszervezeteket tekintve. Ugyanakkor viszont az ő körükben a legmagasabb azok aránya, akik olyan „modern” ismertekkel és jártasságokkal rendelkeznek, mint a számítógép ismerete vagy az idegen nyelvtudás. Ez utóbbi viszont egy olyan másik, itt nem vizsgált háttérjellel is szignifikáns összefüggésben van, mint az iskola területi elhelyezkedése. A tanárok idegen nyelvtudását tekintve kiemelkedő a főváros helyzete, közepes a főváros környékéé és a dunántúli régióé, és alacsony a keleti országrészé. Még egy mutatónról essék említés: a magukat valamilyen módon vallásosnak valló tanárok aránya a fiatalabb (30 év alatti) és az idősebb (50 év feletti) korosztályban magasabb, mint a „középnemzedék”: az 1948-1966 között születettek körében. A településtípusokat tekintve a nagyvárosokban (Budapesten és a megyei jogú városokban) találjuk nagyobb arányban a magukat nem vallásosnak mondó tanárokat.

Nagy Mária

A FELSŐOKTATÁSBA FELVETTEK MEGOSZLÁSA A KÖZÉPISKOLÁK KÖZÖTT¹

A következő elemzés az 1991-ben és az 1996-ban érettségizett tanulókra, és közülük ugyanazokban az esztendőkből a felsőoktatási intézmények nappali tagozatára felvettekre vonatkozik.

A felsőoktatási felvettek adatbázisa az 1991. évben 197 gimnáziumot, 293 szak-középfiskolát, 129 vegyes és 21 művészeti középfiskolát, összesen 631 érettségizető iskolát, az 1996. évben 255 gimnáziumot, 402 szakközépfiskolát, 134 vegyes és 20 művészeti középfiskolát, összesen tehát 876 érettségizető iskolát tartott nyilván.

Az érintett érettségiző, és közülük a felvett tanulók száma az 1991. évben 56837 érettségizőből 12943 a felsőoktatásba felvett (22,77 %), az 1996. évben a 76736 érettségizőből 22867-et vettek fel a felsőoktatásba (29,80 %). A felsőoktatásba való bejutás esélyei tehát – az összes felsőoktatásba felvettek számának jelentős (70,9 %-os) emelkedése következtében – növekedtek.

Hogyan oszlott meg a középfiskolák között a felsőoktatásba felvettek száma a vizsgált két évben? – 1991-ben az iskolák 30 %-ából (ezekben az érettségizők 32,56 %-a tanult) a felvettek 56,82 %-a került be a felsőoktatásba, 1996-ban pedig az iskolák 30 %-ából (ezekben az érettségizők 28,29 %-a tanult) a felvettek 59,74 %-a (!) került be a felsőoktatásba. Tehát a hat év alatt növekedett az elit-középfiskolákból a felsőoktatásba bejutók aránya, ugyanakkor 1991-ben a legkisebb felvételi arányt felmutató iskolák 20 %-ából (az érettségizők 18,57 %-ából) a felvettek 3,88 %-a (azaz minden 21. diák), 1996-ban a legkisebb felvételi arányt felmutató iskolák 20 %-ából (az érettségizők 17,00 %-ából) a felvettek 3,02 %-a (azaz minden 19. diák) nyert felvételt, amely azt jelenti, hogy a hat év alatt az iskolák leghátrányosabb helyzetű rétegében a hátrányok még inkább fokozódtak.

Hogyan oszlott meg a tudomány-, orvostudományi-, gazdaságtudományi- és művészeti egyetemekre felvettek száma a vizsgált két évben a középfiskolák között? –

¹ A középfiskolai munka néhány mutatója címmel, az MKM felkérésére készült tanulmány kivonata.

Ezekben a felsőoktatási intézményekben a legmagasabb a jelentkezési arány, illetve a legmagasabbak a felvételi követelmények. 1991-ben a középiskolák 15,60 %-ából (ezekben az érettségizők 20,19 %-a tanult) a felvettek 68,17 %-a került be a felsőoktatásba, s 1996-ban a középiskolák 23,71 %-ából (ezekben az érettségizők 28,32 %-a tanult) a felvettek 81,30 %-a került be a felsőoktatásba. Ezzel szemben egyetlen tanuló sem jutott be ezekbe az egyetemi évfolyamokba 1991-ben a középiskolák 41,72 %-ából (amelyekben az érettségizők 30,28 %-a tanult), 1996-ban a középiskolák 23,71 %-ából (amelyekben az érettségizők 29,53 %-a tanult).

Hogyan oszlott meg a műszaki és az agrár egyetemekre felvettek száma a vizsgált két évben a középiskolák között? – 1991-ben a középiskolák 8,28 %-ából (ezekben az érettségizők 9,75 %-a tanult) a felvettek 35,68 %-a került be, 1996-ban a középiskolák 19,04 %-ából (ezekben az érettségizők 20,70 %-a tanult) a felvettek 54,29 %-a került a felsőoktatásba. Ezzel szemben egyetlen tanuló sem jutott be ezekbe az egyetemi évfolyamokba 1991-ben a középiskolák 36,19 %-ából (ezekben az érettségizők 27,39 %-a tanult), 1996-ban pedig a középiskolák 25,27 %-ából (ezekben az érettségizők 18,32 %-a tanult).

Hogyan oszlott meg a főiskolákra felvettek száma a vizsgált két évben a középiskolák között? – 1991-ben a középiskolák 54,78 %-ából (ezekben az érettségizők 60,14 %-a tanult) a felvettek 84,64 %-a került a felsőoktatásba, 1996-ban a középiskolák 63,79 %-ából (ezekben az érettségizők 70,07 %-a tanult) a felvettek 90,31 %-a került be a felsőoktatásba. Ezzel szemben egyetlen tanuló sem jutott be ezekbe a főiskolai évfolyamokba 1991-ben a középiskolák 39,81 %-ából (amelyekben pedig az érettségizők 36,99 %-a tanult), azaz csak minden tizenkilencediket vettek fel. 1996-ban a középiskolák 32,76 %-ából (ezekben az érettségizők 28,52 %-a tanult) ugyancsak minden tizenkilencedik diákot vettek fel valamelyik főiskolára.

Hogyan oszlott meg településtípusonként az összes felvettek száma a vizsgált két évben a középiskolák között? – A felsőoktatásba felvettek aránya (felvettek száma/osztálylétszám) a következő volt:

Év	Településtípus					Összesen
	Budapest	100-200 ezer lakos	50-100 ezer lakos	10-50 ezer lakos	10 ezer lakos alatt	
1991	18,94	27,51	24,73	22,34	17,39	22,77
1996	25,20	35,99	32,51	29,90	25,53	29,80
<i>Növekmény</i>	6,26	8,48	7,78	7,56	8,14	7,03

Mint látható, igen jelentősek a különbségek az egyes településtípusok között. Míg a nyolc darab százezer feletti lakosú város iskoláiból (Debrecen, Miskolc, Szeged, Pécs, Győr, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Kecskemét) minden száz tanulóból 1991-ben közel 28, 1996-ban 36 került be a felsőoktatásba, addig a 70 darab tízezernél kevesebb lakosú kisvárosból és községből 1991-ben 17, és 1996-ban 25,5!

Budapest helyzete külön elemzést igényel. Itt ugyanis 1996-ban a 26 olyan középiskola mellett, amelyekben a felvettek aránya meghaladta az 50 %-ot, 63 olyan iskola volt, ahol a felvételi arány nem érte el a tíz százalékot sem. Ily módon, míg a főváros XII., V., I., III. és II. kerületi iskoláiból a felvettek aránya meghaladta a 30 %-ot, addig a IX., X., XV., XXII., XVII., IV. és XXI. kerületek iskoláiból fel-

vetteké nem érte el a 20 %-ot (azaz mélyen alatta maradt a tízezer lakosú települések átlagánál).

Hogyan oszlott meg *településtípusonként* a tudomány-, orvostudományi-, gazdaságtudományi- és művészeti egyetemekre felvettek száma a vizsgált két évben a középiskolák között? – A felsőoktatásba felvettek aránya (felvettek száma/osztálylétszám) a következő volt:

Év	Településtípus					
	Budapest	100-200 ezer lakos	50-100 ezer lakos	10-50 ezer lakos	10 ezer lakos alatt	Összesen
1991	6,30	8,76	6,21	4,75	3,14	6,22
1996	7,93	12,05	7,23	6,87	4,79	8,31
<i>Növekmény</i>	1,63	3,29	1,02	2,12	1,65	2,09

Az elit felsőoktatási intézmények vonatkozásában a különbségek a településtípusok között lényegesen nagyobbak, mint az összes felvételiző esetében. A nagyvárosok középiskoláiból a felvettek aránya csaknem háromszorosa a tízezernél kevesebb lakosú kisvárosok és községek iskoláiból felvettekének. A különbség tehát hat év alatt 5,62-ről 7,26-ra növekedett.

Neuwirth Gábor

AZ MKM KUTATÁSI TÁMOGATÁSA

Az *Oktatáskutató Intézetben* elvégeztük az 1992-es, 1993-as és 1994-es MKM felsőoktatási kutatási pályázatok kiértékelését. Ebben a pályázatban az MKM-hez tartozó felsőoktatási intézmények vehettek részt. Az elnyert pénzzel az intézményben folyó oktatást és tudományos kutatást támogatták. A kiértékelés módszere a következő volt. A lezárult pályázatokról a kutatási területet ismerő szakértő kérdőívet töltött ki, amelyben hangsúlyosan szerepeltek azok a kérdések, amelyek a pályázati program kapcsolatát az oktatással, az elért eredményeket, a cél és a tevékenység közötti összhangot igyekeztek feltárni, de rákérdeztünk még a pénzügyi gazdálkodásra, a közreműködőkre, a nagy értékű beszerzésekre, az igénybe vett egyéb pénzforrásokra is. Az adatok feldolgozását statisztikai elemzéssel végeztük, és az ennek eredményeként elkészült táblázatok és ábrák segítségével végeztük el a kiértékelést. A következőkben az 1992., 1993. és 1994. évi pályázatok főbb jellemzőit hasonlítjuk össze.

Az 1992-es pályázati kiértékelés során a csoportosítás szempontja a tudománycsoport és az intézmény volt, míg az 1993-as és '94-es kiértékeléseknél ezek mellett intézménytípus alapján is végeztünk értékelést. Ennek az volt az oka, hogy 1992-ben még csak 11 intézmény kapott támogatást (zömében tudományegyetemek, kisebb részben a Budapesti Műszaki Egyetem, ezenkívül még néhány egyéb intézmény egy-két pályázattal), és ezeket nem volt értelme tovább csoportosítani intézménytípusok szerint. 1993-ra azonban lényegesen megváltozott a helyzet: már 34 intézmény nyert támogatást, és sokkal szélesebb skálájuk szerepelt. 1994-ben ugyancsak 34 intézmény kapott támogatást. 1992-ben az MKM pályázati úton elosztott 112 millió forint kutatási támogatást, 1993-ban 138 millió forintot, 1994-ben ez az ösz-